



ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА З ЕЛЕМЕНТАМИ ТЕРАПІЇ

Лекція 1

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ



ПЛАН

1. Актуальність педагогічної діагностики на сучасному етапі розвитку педагогічної освіти

2. Суть, мета та завдання педагогічної діагностики

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз роботи школи // Все для вчителя. - 1999. - №1. - с. 9-12.
2. Битинас Б.П., Катаева Л.И. Педагогическая диагностика: сущность, функции, перспективы // Сов. педагогика. - 1994. - №7.
3. В основі системи - вивчення педколективу // Завуч. - 1999. - №4. - с. 4-6.
4. Диагностика успешности учителя: Сб. метод. мат. для руководителей шк / Сост. Т.В. Морозова. - М.: Образоват. центр "Педагогический поиск", 1997. - 94 с.
5. Жерносе́к І.П. Науково-методична робота в загальноосвітній школі: Навч.-метод. посібник. - К.: ІЗМН, 1998. - 160 с.
6. Зверева В.И. Диагностика и экспертиза педагогической деятельности аттестуемых учителей. - М.: УЦ "Перспектива", 1998. - 112 с.
7. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика: Пер. с нем. - М.: Педагогика, 1991. - 240 с.
8. Кальней В.А., Шишов С.Е. Технология мониторинга качества обучения в системе "учитель - ученик". Методическое пособие для учителя. - М.: Педагогическое общество России. - 1999. - 86 с.
9. Коберник О.М. Управлінські засади психолого-педагогічної діагностики розвитку учнів загальноосвітньої школи // Освіта і управління. - 1999. - №1. - с. 79 - 85.
10. Конаржевский Ю.А. Педагогический анализ учебно-воспитательного процесса и управление школой. - М.: "Педагогический поиск", 1997. - 79 с.

Проблема діагностики педагогічної діяльності педагога надзвичайно актуальна і важлива для вирішення питань вдосконалення викладання і системи неперервного підвищення кваліфікації педагогів, більш повного та ефективного задоволення їх професійних запитів і потреб в системі методичної роботи.

Педагогічна діагностика, як система методів і засобів вивчення професійного рівня педагога, створює основу для вивчення труднощів у роботі, сприяє усвідомленню та пошуку оптимальних шляхів їх подолання. Разом з тим, вона дозволяє визначити і сильні сторони педагога, спланувати шляхи і конкретні способи їх закріплення та розвитку в індивідуальному стилі педагогічної діяльності.

Подібна діагностика дозволить також оптимально вирішити проблеми атестації працівників освіти, оскільки максимально усуває суб'єктивізм і упередженість оцінок адміністрації НЗ. Разом з тим варто застерегти, що тести та інші діагностичні методики - не самоціль і не керівництво до дії. Це лише один із початкових етапів роботи з педагогом. Основний етап полягатиме в корекції, консультації, адаптації й підтримці вчителя. Все це вимагає від керівника школи високого професіоналізму, дотримання етичних норм і правил та чітко визначеної моральної позиції.

Результати психолого-педагогічної діагностики допоможуть керівникові вибрати адекватну стратегію управління навчальним закладом на рівні педагогічного колективу, вирішити різноманітні проблеми, визначити педагогічно доцільні форми стилю керівництва педагогічними кадрами.

Педагогічна діагностика забезпечує науковий підхід до організації роботи з кадрами, їх професійного розвитку та саморозвитку. Проведення діагностики і особливо самодіагностики педагогічної діяльності спрямоване на оволодіння кожним педагогом навичками самоаналізу, самооцінки. Це дозволяє перевести роботу з педагогічними кадрами в режим активного саморегулювання і самокорекції.

На думку провідного дослідника проблеми діагностування в навчально-виховному процесі, німецького вченого К. Інгенкампа, педагогічна діагностика покликана, по-перше, оптимізувати процес індивідуального навчання, по-друге, в інтересах суспільства забезпечити правильне визначення результатів навчання і, по-третє, керуючись виробленими критеріями, звести до мінімуму помилки при переведенні вихованців із однієї навчальної групи в іншу, при спрямуванні їх на різні курси у виборі спеціалізації навчання. Для досягнення подібної мети в процесі діагностичних процедур, з однієї сторони, визначаються передумови до навчання, які є в окремих індивідуумів і в представників навчальної групи загалом, а з другої, визначаються умови, необхідні для організації планомірного процесу навчання і пізнання. За допомогою педагогічної діагностики аналізується навчальний процес і визначаються результати навчання. При цьому під діагностичною діяльністю К. Інгенкамп розуміє процес, в ході якого (з використанням діагностичного інструментарію чи без нього) дотримуючись необхідних наукових критеріїв якості, вчитель спостерігає за вихованцями і проводить анкетування, обробляє дані спостережень і опитувань та повідомляє про отримані результати з метою характеристики поведінки, пояснення її мотивів чи передбачення поведінки в майбутньому.

Педагогічна діагностика розглядається також як процес розпізнавання явищ і визначення їх стану в певний момент на основі використання необхідних для цього параметрів. Таке трактування дозволяє виділити специфіку педагогічної діагностики як самостійного виду діяльності, розкрити її сутність, цілі і завдання.

Діагностична діяльність, як і всяка інша, має предмет, цілі, зміст, форми, методи і результати. Всі автори, які працювали над даною проблемою, вважають, що педагогічна діагностика досліджує навчальний процес, зокрема, його передумови, умови та результати з метою оптимізації чи обґрунтування значення успішності, здійснення педагогічної діяльності педагога для суспільства. Ряд авторів підкреслюють, що для об'єктивної діагностики діяльності педагога важливий не лише сам результат (рівень знань, умінь і навичок вихованців, рівень вихованості, інтелектуальний, емоційний і фізичний розвиток дітей), але й динаміка його зміни.

Як вважає Кочетов О.І., сутність педагогічної діагностики полягає у вивченні результативності навчально-виховного процесу в НЗ на основі змін у рівні вихованості та освіченості вихованців, а також зростанні педагогічної майстерності педагогів.

Сутність педагогічної діагностики визначає її предмет:

- кого виховувати у відповідності з поставленими завданнями виховання (об'єкт виховання, критерії вихованості);
- за яких умов (виховна ситуація); хто і що при цьому повинен робити (визначення функцій);
- якими засобами, шляхами, методами виховувати (діяльність суб'єктів виховання).

Основні об'єкти педагогічної діагностики:

- **вихованість і освіченість особистості, сформованість інтегрованих якостей;**
- **поведінка і діяльність вихованців;**
- **різноманітність впливу зовнішнього середовища;**
- **можливості і особливості сімейного, загальношкільного і класного колективів, їх педагогічна характеристика;**
- **зміст і ефективність педагогічної діяльності.**

Останнім часом поле діяльності педагогічної діагностики суттєво розширюється, вона стає все більш поліфункціональною, включає в себе такі функції:

- **аналітичну;**
- **оцінкова;**
- **функція контролю;**
- **корекційна;**
- **орієнтаційна;**
- **інформаційна;**
- **функції мотивації і стимулювання.**

Аналітична функція - це психолого-педагогічний аналіз освітнього процесу на всіх рівнях його структурної організації як педагогічної системи. На відміну від контролюючої функції, спрямованої лише на виявлення недоліків, аналітична функція виявляє причинно-наслідкові зв'язки в навчально-виховному процесі, між умовами і результатами навчання.

Власне-діагностична функція - це психолого-педагогічне вивчення засвоєних знань, вихованості і розвитку дитини, а також рівня професійної компетентності педагога.

Функція контролю - педагогічна діагностика дозволяє проводити оперативний контроль за процесом навчання та виховання дітей, оскільки містить інформацію про їх стан.

Оцінкова функція - це якісна і кількісна оцінка якості адміністрації НЗ, кожного педагога і кожного вихованця.

Корекційна функція - це дидактична корекція навчально-виховного процесу і психолого-педагогічна корекція власної активності педагога в сторону саморозвитку (слід пам'ятати і враховувати, що вся система позитивних тенденцій – цінностей - міститься не поза педагогом, а в ньому самому).

Орієнтуюча функція - це орієнтація педагогічного колективу на вирішення цілей і задач НЗ і на усунення недоліків, які мають місце в житті педагогічного колективу та окремих педагогів.

Інформаційна функція - це постійне інформування всіх учасників педагогічного процесу про результати педагогічної діагностики.

Функція мотивації і стимулювання - педагогічна діагностика дозволяє проводити диференційовану оплату праці, більш адекватно використовувати зовнішні стимули, підвищує рівень особистої мотивації.

Педагогічна діагностика покликана дати відповідь на наступні запитання:

- що і для чого вивчати при розгляді навчально-виховного процесу;
- за якими показниками це робити; якими методами користуватися;
- за яких умов діагностика органічно включається в цілісний навчально-виховний процес, дає можливість навчити педагогів умінню самоконтролю, а вихованців -самопізнанню.

Використання педагогічної діагностики в процесі вдосконалення особистості і діяльності педагога полягає в тому, що вона сприяє виявленню недоліків і дозволяє планувати шляхи для усунення цих недоліків. Діагностика вносить конкретність в діяльність кожного педагога, націлює його на вирішення практичних задач, орієнтованих на оптимізацію навчально-виховного процесу.

На основі аналізу функцій педагогічної діагностики можна конкретизувати її головні завдання :

- визначити виховний потенціал педагогічного колективу;**
- виявити позитивні і негативні впливи в мікрорайоні НЗ і на цій основі прийняти заходи щодо покращення виховної роботи (завдання громадськості, батьків);**
- визначити реальні умови формування класних колективів у школі з метою виховання різних категорій школярів: важких, обдарованих, невстигаючих;**
- виробити єдині педагогічні позиції, підвищити ефективність виховних впливів на основі об'єктивного уявлення про дітей даної групи;**
- виробити єдині педагогічні вимоги;**
- сприяти розвитку самосвідомості і особистої відповідальності вихователів та вихованців.**

Проте, більш точним буде виділення таких завдань педагогічної діагностики (за Сунцовим М.С.):

- виявлення особистісних якостей педагога, які впливають на навчально-виховний процес;
- виявлення позитивних і негативних сторін педагога;
- розробка критеріїв ефективності роботи педагога;
- фіксація професійно-необхідного рівня знань і умінь педагога.

Як бачимо, у даному контексті в перелік головних завдань педагогічної діагностики входить й визначення рівня професійної компетентності кожного педагога, кількісна та якісна оцінка його діяльності чи діяльності всього педагогічного колективу навчального закладу. При цьому головне завдання діагностики успішної діяльності педагога полягає не в тому, щоб дати йому зовнішню, максимально об'єктивну експертну оцінку, а в тому, щоб стимулювати самого вчителя до осмислення та вирішення своїх професійних проблем, оскільки хороший педагог завжди зорієнтований на самоаналіз та самодіагностику.

Тому, лише від бажання самого педагога залежатиме процес його самопізнання, самовдосконалення та самоактуалізації.

Таким чином, можна зробити висновок, що педагогічна діагностика покликана вирішити низку важливих завдань щодо вдосконалення навчально-виховного процесу. Важливим є той факт, що педагогічна діагностика крім специфічних функцій, виконує також і ряд інших функцій. Тому можна стверджувати, що їй належить провідна роль у навчально-виховному процесі.

Дякую за увагу!

